

ги інформації. Розвиток цього глобального середовища є одним з ключових напрямів глобалізації та розвитку цивілізації.

Проведення досліджень стану і можливостей інформаційно-телекомунікаційних ресурсів системи НТІ з метою вдосконалення процесів інформаційного забезпечення сфер науки, освіти, виробництва, державного управління і бізнесу обумовлює визначення шляхів, засобів і механізмів удосконалення та розвитку інформаційно-телекомунікаційної системи.

Виконаний аналіз тенденцій розвитку інформаційних технологій у сфері побудови інтернет-порталів, досвіду створення та впровадження подібних рішень свідчить, що побудову інтернет-порталу необхідно розглядати як інтегроване інформаційне середовище державної системи НТІ, в якому функціональна діяльність, а також відповідні процеси управління підтримуються та забезпечуються відповідними інформаційно-комп'ютерними технологіями.

Розроблення єдиного для всієї державної системи НТІ інформаційного інтернет-порталу, який має надавати доступ до інформаційних ресурсів системи НТІ як внутрішнім і зовнішнім користувачам, так і державним установам, надасть можливість акумулювати інформаційний ресурс державної системи НТІ для задоволення потреб під-

приємств і організацій усіх форм власності, а також фізичних осіб.

Забезпечення запропонованих у роботі вимог до програмно-технічного забезпечення інтернет-порталу і впровадження сучасних методів автоматизації сприятиме отриманню якісно нового рівня надання послуг користувачам щодо інформаційного супроводження проблем науково-технологічного та інноваційного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція формування системи національних інформаційних ресурсів (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=32204)
2. *Пилипчук А. Ю.* Створення засобів інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти: проблеми і можливі шляхи їх вирішення (<http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08paydto.htm>)
3. *Пелешишин А.* Методи та алгоритми моделювання Web-систем 2001 рік: Автореф. дис... канд. техн. наук: 01.05.02 / А. М. Пелешишин; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Л., 2001. – 17 с.
4. Дослідження та розробка технологій і методів інформаційного забезпечення сфер науки, освіти, виробництва, державного управління і бізнесу на основі прогресивних інформаційних технологій (<http://www.ipri.kiev.ua/ukr/index.php?id=nir/Promin2>)
5. *Костенко Л. Й., Чекмарьов А. О.* Бібліотеки та інформаційні ресурси в сучасному світі науки, культури, освіти та бізнесу: підсумки XI Міжнародної конференції «Крим-2004» // Бібл. вісн. – 2004. – № 4. – С. 39–45.

УДК 001(51):371.261+316.4.063.3+316.28

РЕЙТИНГ ФАХОВИХ ВИДАНЬ ЗА СТУПЕНЕМ ІНТЕГРОВАНОСТІ ДО СИСТЕМИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Є. О. Корнілова

Динамічні зміни в науковому середовищі та в суспільстві в цілому, швидке зростання обсягу інформаційних потоків у всіх галузях людської діяльності безпосередньо стосуються і сфери інформаційного обслуговування вчених і спеціалістів, вимоги до якості якого постійно підвищуються. Відомо, що до 70% наукової інформації міститься в наукових журналах, при цьому їхня кількість у світі постійно збільшується. Орієнтуватись у цьому потоці за відсутності спеціальних засобів навігації практично неможливо.

Необхідність диференціювання наукових журналів, розподілення та групування їх у відповідності до різноманітних потреб викликає появу різних варіан-

тів класифікації та оцінювання журналів і їхньої наукової або змістової якості. Бібліометричний підхід до аналізу наукових журналів широко застосовується в різних країнах. Зусилля вчених спрямовані на дослідження видань з різноманітних галузей знання. Задля цієї мети розробляються методики розрахунків нових показників для оцінювання ефективності наукового журналу, а також багаторівневі схеми класифікації наукових журналів з використанням даних цитування.

У ВІНІТІ РАН для класифікації та систематизації був проведений аналіз формальних ознак ефективності 972 російських журналів з природничих і технічних наук, відомості про які були зібрані в рамках науково-дослідної роботи «Разработка направлений оптимизации входного потока НТЛ ВИНТИ РАН». Окрім стандартних бібліографічних відомостей, журнали описували ще за 25-ма ознаками, більша частина яких аналогічна присутнім в описі видань, що розміщуються в Міжнародній довідковій системі з періодичних видань Ulrich's Periodical Directory. Ознаки журналів були розподілені на довідкові, які характе-

ризують якість видання тільки в сполученні з іншими ознаками, та оціночні. У результаті була проведена класифікація оціночних формальних ознак [1].

Нещодавно було здійснено аналіз українських фахових видань, результати якого виявили необхідність ретельного вивчення та переукладення переліку фахових видань ВАК України та докорінного перегляду вимог до фахових видань. До вимог, які ВАК України висуватиме до видань – претендентів на занесення до переліку фахових, рекомендують відносити такі: 1) відповідність формальним критеріям; 2) вагомість наукових здобутків головного редактора і членів редколегії на міжнародному рівні, а також наявність у них досвіду рецензування статей у міжнародних журналах; 3) стабільність роботи видання впродовж тривалого періоду (щонайменше двох років); 4) наповнення «журнального портфеля» в першу чергу статтями дописувачів, які працюють в установі-засновнику; 5) оригінальність і актуальність наукового спрямування видання на міжнародному рівні [2].

Аналіз наукових видань провідних країн Європи і світу, порівняння їх з фаховими виданнями України та розроблені ВІНТІ РАН формальні ознаки ефективності періодичних видань визначають певні вимоги до них. Так, виданням необхідно: мати паперову форму й електронну версію в Інтернеті; пройти реєстрацію паперової й електронної версій у національних центрах ISSN; здійснювати обов'язкове рецензування статей; бути представленими в національних галузевих і міжнародних реферативних базах даних; мати анотації статей різними мовами; дотримуватися загальноприйнятих стандартів подання наукової інформації [3].

Загальна кількість фахових видань, внесених до переліку ВАК України, становить близько двох тисяч (1200 збірників наукових праць, 800 журналів) [6]. Унаслідок наявності такого масиву видань умотивовується необхідність досліджень з метою перевірки інтегрованості фахових видань до системи наукової комунікації. Саме тому було вирішено розпочати створення рейтингу фахових видань за ступенем інтегрованості до цієї системи.

Таким чином, **об'єктом цього дослідження** є наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць), а **метою його проведення** – визначення рейтингу періодичних видань України за ступенем інтегрованості до системи наукової комунікації.

Формальні ознаки періодики є широким поняттям, до якого входять як елементи стандартного та розширеного бібліографічного опису, так і відомості щодо попиту на журнал серед різних категорій читачів, його використання в інформаційному обслуговуванні тощо.

Загальною рисою всіх формальних ознак є те, що це уніфіковані елементи, які не зачіпають безпосередньо змістове наповнення журналу, але тією чи іншою

мірою опосередковано його характеризують. Наприклад, саме за допомогою формальних ознак описуються такі важливі властивості журналу, як вимоги, що висувуються видавцями до опублікованих статей (пристатейні бібліографічні списки, рецензування), готовність видавця нести додаткові витрати, пов'язані зі створенням журналу або веденням архіву (переклад резюме та змісту англійською мовою, виготовлення копій на електронних носіях) тощо.

Уніфікований характер формальних ознак дає змогу об'єднувати журнали в групи за наявності певної загальної ознаки, досліджувати ознаки груп журналів статистичними методами та робити на цій підставі більш або менш обґрунтовані висновки щодо якості змісту.

Оцінювання за формальними ознаками передбачає вибір та обґрунтування важливих ознак, які характеризують обрану якість видання, обробку статистичними і математичними методами, побудову адекватної моделі і фактично зводиться до вирахування оцінного коефіцієнту обраного журналу [1].

На актуальність даних досліджень в останні роки вказує поява ряду робіт різних напрямів із вивчення та застосування формальних ознак наукових журналів як у традиційній паперовій, так і в електронній формі [3].

Призначенням розробленого нами показника є отримання формалізованої оцінки інтегрованості фахового видання до національної та міжнародної системи наукової комунікації.

Показник визначається за десятибальною шкалою. Перелік критеріїв, які враховуються під час установлення рейтингу, їхні можливі значення та бали отримано методом експертних оцінок (табл. 1).

Варто підкреслити важливе значення критерію «Відбиття в системах реферування», обумовлене тим, що система реферування української наукової літератури, бази даних Web of science, Scopus, Medline, ВІНТІ дають можливість отримувати важливі статистичні дані, які використовуються для окреслення тенденцій розвитку науки [4; 7; 8; 10]. Реферування цими службами може вказувати на інтегрованість фахового видання до системи наукової комунікації.

Початковий аналіз з метою уточнення можливих значень критеріїв був проведений для 23 періодичних видань на літеру «А» з переліку наукової періодики України, розташованого на web-сторінці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: Авиационно-космическая техника и технология (АКТТ); Автоматизация виробничих процесів у машинобудуванні та приладобудуванні (АВІМІП); Автоматика. Автоматизация. Электротехнические комплексы и системы (ААЭКС); Автоматическая сварка (АС); Автомобильный транспорт (АТ); Аграрний вісник Причорномор'я (АВП); Агроекологічний журнал (АЖ); Агроекологія і біотехнологія (АБ); Агро-

Критерій	Визначення	Бали
Вихідні відомості	1.1. Вид видання: періодичне (журнал) серіальне (збірник наукових праць)	0,5 0
	1.2. Час існування видання, років: більше 15 3 – 15 до трьох	0,5 0,2 0
	1.3. Наявність у виданні: Міжнародного стандартного номера серіальних видань – ISSN (Print) + ISSN (On-line)	1,0
	Міжнародного стандартного номера серіальних видань ISSN (Print)	0,5
Науковий статус	2.1. Засновника / співзасновника: Національна та державні галузеві академії наук, міністерства наукова установа, вищий навчальний заклад інші установи	0,5 0,2 0
	2.2. Головного редактора (заступника) академік (член-кореспондент) Національної та державних галузевих академій наук доктор наук кандидат наук	0,5 0,2 0
Онлайнний доступ	3.1. Доступ до повних текстів видання на порталі- інтеграторі	1,0
	3.2. Доступ до повних текстів статей видання на сайті установи	0,5
	3.3. Доступ до перекладної версії, виконаної закордонним видавцем	1,0
	3.4. Доступ до загальної інформації в передплатних агентствах	0,5
Відбиття в системах реферування	4.1. Загальнонаукові реферативні бази даних з наукометричним апаратом (Web of Science та/або Scopus)	1,0
	4.2. Український реферативний журнал «Джерело»	1,0
	4.3. Інші реферативні служби (ВІНТІ, MEDLINE тощо)	0,5
Відповідність видавничим вимогам	5.1. Наявність реферату: англійською та українською/російською мовами лише українською/російською мовами	0,5 0,2
	5.2. Наявність у виданні змісту англійською мовою	0,5
	5.3. Відповідність пристатейної бібліографії вимогам чинного ДСТУ ГОСТ 7.1:2006	0,5

хімія і ґрунтознавство (АГ); Адаптивні системи автоматичного управління (АСАУ); Актуальні проблеми державного управління (АПДУ); Актуальні проблеми економіки (АПЕ); Актуальні проблеми сучасної філології (АПСФ); Актуальні проблеми фізичної культури і спорту (АПФКС); Акустичний вісник (АВ); Альгологія (А); Аннали Мечниковського інституту (АМІ); Артиллерийское и стрелковое вооружение (АСВ); Археологічні дослідження Львівського університету (АДЛУ); Археологія (АР); Архів клінічної медицини (АКМ); Архів психіатрії (АП); Астма та алергія (АА) [5].

Рейтинг для декількох журналів з цього переліку надано в табл. 2.

Рейтинг обраних для аналізу фахових видань за ступенем інтегрованості до системи наукової комунікації відображено на рисунку.

З розглянутих видань найбільші значення рейтингів мають: «Автоматическая сварка», «Альгологія», «Аннали Мечниковського інституту», «Акустичний вісник», «Археологія». Це досягнуто шляхом створення перекладних версій (АС, АВ); за рахунок ре-

ферування зарубіжними реферативними службами (АС, А); завдяки наявності повних текстів видання на порталі-інтеграторі (АМІ) та сайті установи (АМІ, АР). Крім того, всі інші досліджувані коефіцієнти для цих видань майже в усіх випадках мають максимальні значення.

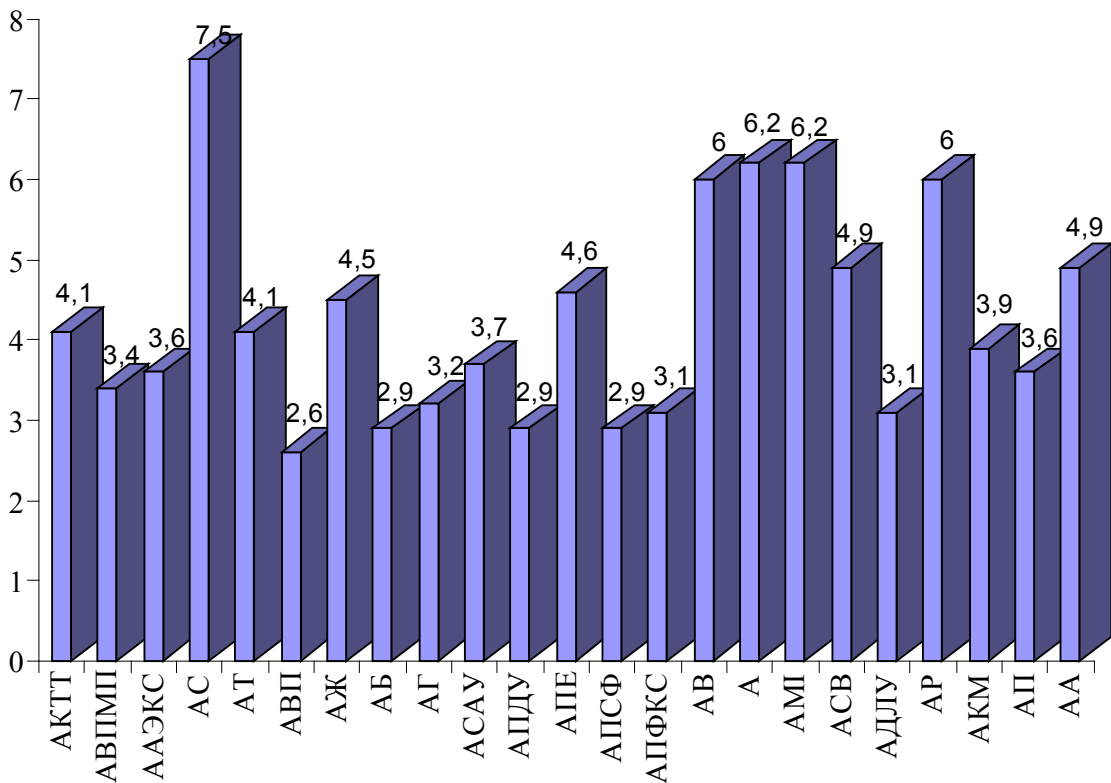
Висновки

Проведене дослідження показало доцільність створення рейтингу інтегрованості фахових видань України до системи національної та міжнародної наукової комунікації. Навіть під час розгляду невеликої кількості видань були отримані дані, які вказують на різний рівень зазначеної інтегрованості. За умови проведення дослідження для всього переліку наукової періодики України (журнали та збірники наукових праць) з'являється можливість одержання показових результатів, необхідних для диференціювання наукової періодики, розподілення та групування її у відповідності до потреб користувачів.

Редакції фахових видань можуть використати цей рейтинг для визначення напрямів підвищення їхньої інтегрованості до системи наукових комуніка-

Таблиця 2

Критерії		АКТТ	АВМПІ	ААЭКС	АКМ	АП	АА
Вихідні відомості	Вид видання	0,5	0	0,5	0,5	0,5	0,5
	Час існування видання	0,2	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
	ISSN	0,5	0,5	0	0	0	0
Науковий статус	Засновника-співзасновника	0,2	0,2	0,5	0,2	0,2	0,5
	Головного редактора (заступника)	0,2	0,2	0,2	0,5	0,2	0,2
Онлайнвий доступ	Портал-інтегратор	0	0	0	0	0	0
	Сайт установи	0	0	0	0	0	0,5
	Перекладна версія	0	0	0	0	0	0
	Передплатні агентства	0,5	0	0,5	0	0	0,5
Відбиття в системах реферування	Загальнонаукові реферативні бази	0	0	0	0	0	0
	Український реферативний журнал «Джерело»	1	1	1	1	1	1
	Інші реферативні служби	0	0	0	0	0	0
Відповідність видавничим вимогам	Наявність реферату	0,5	0,5	0,2	0,5	0,5	0,5
	Наявність змісту англійською мовою	0	0	0	0,5	0,5	0,5
	Пристатейна бібліографія	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Усього		4,1	3,4	3,6	3,9	3,6	4,9

Оцінка інтегрованості фахових видань до системи наукової комунікації

цій (отримання ISSN, надання інформації реферативним службам тощо).

Рейтинг може розглядатись як об'єктивна основа для прийняття ВАК України рішення щодо доцільності перереєстрації фахових видань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андропова М. Б. Классификация формальных признаков российских журналов по точным, естественным и техническим наукам / М. Б. Андропова, К. О. Малинина // Научно-техническая информация. – 2007. – № 3. – С. 31–36.
2. Влох Р. О. Система оцінки українських фахових видань / Р. О. Влох // Бюлетень ВАК України. – 2009. – № 1. – С. 20–26.
3. Єрмаков С. С. Спеціалізовані фахові видання України в світовому та європейському освітньому просторі / С. С. Єрмаков // Бюлетень ВАК України. – 2006. – № 10. – С. 3–6.
4. Информация о базе данных ВИНТИ РАН [Электронный ресурс] // Web-сайт Всероссийского института научной и технической информации. – Путь доступа : URL : <http://www2.viniti.ru/index.php?option=content&task=view&id=23> . – Заглавие с экрана.
5. Наукова періодика України (журнали та збірники науко-

вих праць) [Электронный ресурс] // Web-сайт Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Шлях доступу : URL : <http://192.168.2.2/db/serial.html> . – Заголовок з екрану.

6. Перелік фахових видань [Электронный ресурс] // Web-сайт Вищої атестаційної комісії України. – Шлях доступу : URL : <http://www.vak.org.ua/profjournals5.php> . – Заголовок з екрану.

7. Реферативная база данных Scopus [Электронный ресурс] // Web-сайт Издательства Elsevier. – Путь доступа : URL : <http://elsevier.ru/products/electronic/polythematic/Scopus/> . – Заглавие с экрана.

8. Система реферування української наукової літератури [Электронный ресурс] // Web-сайт Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – Шлях доступу : URL : <http://www.nbu.gov.ua/library/ref.html> . – Заголовок з екрану.

9. Сравнение научной продуктивности ученых России и других стран Большой восьмерки / В. А. Маркусова, А. В. Соколов, А. Н. Либкинд, В. А. Минин // Научно-техническая информация. – 2006. – № 6. – С. 18–27.

10. Medline [Электронный ресурс] // Web-сайт EBSCOhost. – Путь доступа : URL : <http://web.ebscohost.com/ehost/selectdb?vid=1&hid=22&sid=af9225a5-4e61-4bbb-bda7-dc7a642319b3%40sessionmgr2/> . – Заглавие с экрана.